

PATRIMONI i MEMÒRIA

INICI

Les **FITXES DE PATRIMONI** que us presentem, i que són la base del programa formatiu “**El teu Camí de Sant Jaume, patrimoni de tots**”, estan dissenyades per a treballar amb el vostre alumnat aspectes relacionats amb el patrimoni cultural de la ruta jacobea.

Cadascuna de les fitxes es troba ordenada en una seqüència similar a l'establerta per les etapes del Camí. Les conclusions extretes del treball de cadascuna d'elles seran obertes i susceptibles d'ésser relacionades amb aquelles elaborades per a d'altres continguts temàtics.

No són un “manual d'instruccions”, sinó que presenten una sèrie de pautes per a que els docents pugueu triar el que més us convingui en funció de les característiques i interessos del grup al qual us dirigiu.

Estan estructurades de la següent manera:

En un primer moment, i a mode de tempesta d'idees, us plantejem una sèrie de ítems que el docent pot adaptar a les necessitats educatives de l'aula. No es tracta de que l'alumnat doni una resposta única a cadascuna de les qüestions, sinó de que arribi, dins de la classe, a respostes globals que es debatin entre diferents grups flexibles organitzats pel professor.

Després de la posada en comú de les respostes a les qüestions plantejades, dins de l'apartat **PROPOSEM** el professor trobarà una sèrie d'activitats realitzables dins i fora de l'aula que completen els coneixements adquirits.

El plantejament, tant d'ítems com d'activitats, respon als principis d'interdisciplinarietat i aprenentatge col•lectiu. Es podran seqüenciar dins de les programacions de l'aula, construint així una jornada final de treball en aquelles unitats didàctiques en les quals es faci referència als continguts teòrics que expliquen el Camí de Sant Jaume dins de les diferents matèries del currículum.

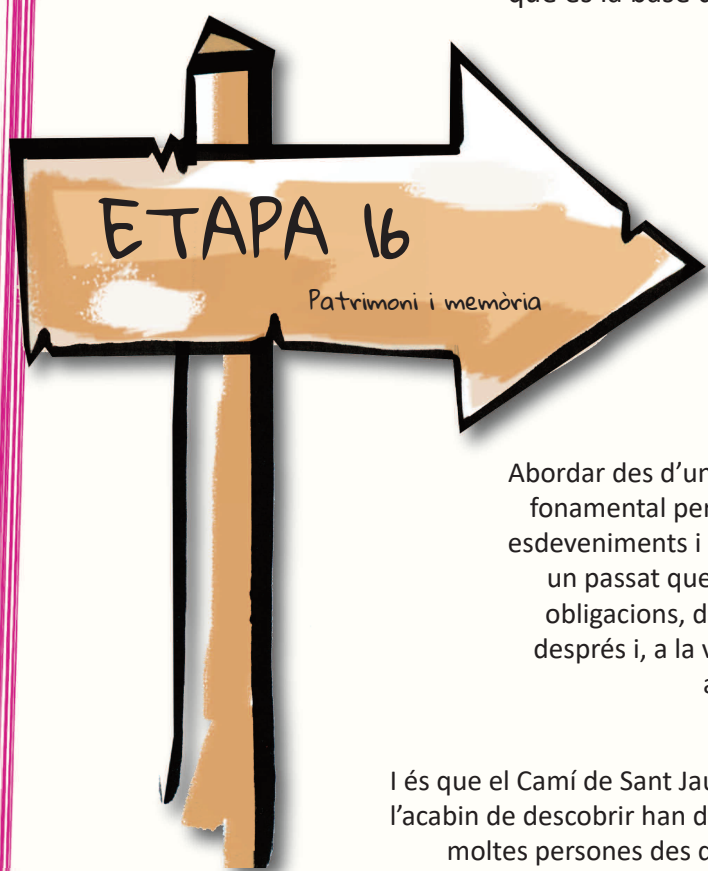
L'objectiu final del treball amb els materials que us presentem aquí serà l'elaboració d'un treball de creació artística sobre el Camí de Sant Jaume.

Bon Camí

El patrimoni cultural es vincula directament a la nostra memòria, ja que ens connecta amb el nostre passat, tant llunyà com recent. La història del patrimoni és la nostra pròpia història i gràcies a ella coneixem d'on venim i perquè som com som.

Per tant, memòria i història estan relacionades. Però no són exactament el mateix: la història és la memòria col•lectiva, elaborada amb criteris científics (conjunt dels esdeveniments o fets polítics, socials, econòmics, culturals, etc., d'un poble o d'una nació); la memòria apel•la a un vessant més subjectiu, inclou silencis i té límits imprecisos.

En aquesta fitxa les propostes estaran enfocades al contacte amb un conjunt de records i experiències intergeneracionals que seran el fil conductor per recuperar i construir la memòria del vostre patrimoni cultural relacionat amb el Camí de Sant Jaume, que és la base del treball artístic.

TESTIMONIS de la nostra història

Abordar des d'un punt de vista històric què és el Camí de Sant Jaume és fonamental per entendre'l en el seu conjunt. Els personatges, dates, esdeveniments i elements patrimonials que el conformen ens acosten a un passat que ve dels nostres predecessors. És un gran regal amb obligacions, doncs ens toca mantenir-lo per a aquells que vindran després i, a la vegada, transmetre'l perquè segueixi viva i amb valor aquesta història de la que formem part.

I és que el Camí de Sant Jaume no ha aparegut del no res. Aquells/es del grup que l'acabin de descobrir han d'entendre que és una cosa que forma part de la vida de moltes persones des del segle IX. Ara us proposem fer-lo part de la seva.

El Camí de Sant Jaume és fruit del pas dels segles i per entendre'l primer hem de conèixer la seva història.

Tenen els joves algun músic/a, escriptor/a, cineasta, actor/actriu o esportista preferit? Algú de referència que destaquí en algun camp?

Segur que a res que preguntem ens podran dir alguna cosa sobre aquesta persona. L'admiren per algun motiu i coneixen la seva trajectòria per interès. Moltes vegades vinculem la història

a fets molt remots i pensem que no té cap interès. Però la vida del nostre ídol actual és història i no tan sols serveix per a conèixer-lo sinó per formar-nos un criteri sobre ell que ens pot servir per refermar la nostra opinió. La història serveix per a formar persones amb un criteri propi a la vida. La seva importància és, entre moltes altres, aquesta.

Ja que estem coneixent el Camí de Sant Jaume i el seu patrimoni cultural, anem a començar per contextualitzar com es va originar. Recordeu que sense passat no tenim futur i és aquí on el patrimoni juga un paper primordial.

De la mateixa manera que en ocasions anteriors, és interessant que sigui el mateix alumnat qui, amb el vostre suport, dugui a terme la cerca d'informació.

Per què sorgeix el Camí? Per què Santiago? Per què aquesta ruta?

Moltes de les respostes ja les hem presentat en altres fitxes. Per tant, tenim una bona oportunitat per completar la informació coneguda amb una altra igual d'important. Per exemple, si comencem amb la contextualització del període en el qual sorgeixen les peregrinacions: **l'Edat Mitjana.**

Quina necessitat porta a peregrinar?

Entre els continguts relacionats que podeu aprofitar per conèixer més sobre la història i la configuració actual del Camí de Sant Jaume us proposem tres elements:

- 1. Fonts documentals**
- 2. Figures rellevants**
- 3. Ubicació temporal**

Podeu plantejar la cerca d'informació en grups de treball per exposar-la posteriorment a l'aula.

1. Com a font primària d'informació per analitzar tenim el Còdex Calixtí. Es tracta del document més important sobre la peregrinació jacobea i es considera la primera i més cèlebre guia del Camí de Sant Jaume. Escrit en el segle XII, es compon de 225 pergamins que es divideixen en cinc llibres i dos apèndixs.

- El primer llibre recopila els texts litúrgics en honor de l'Apòstol. El més cèlebre és el sermó *Veneranda dies* (Capítol XVII Llibre I), on s'ofereixen dades rellevants sobre el significat de la peregrinació a l'Edat Mitjana a Santiago.
- El segon llibre recopila els vint-i-dos miracles més cèlebres de l'Apòstol Sant Jaume, esdevinguts en el camí de peregrinació.
- El tercer narra el trasllat del cos de l'Apòstol Sant Jaume.
- El quart menciona diversos episodis del Rei Carlemany a Espanya. Es tracta d'un text literari relacionat amb les cançons de gesta medievals on es detalla la lluita de l'emperador franc i d'herois com Rotllan contra els musulmans, el descobriment de la tomba de Sant Jaume, la construcció de la ciutat de l'Apòstol i l'alliberament del Camí de Peregrinació.
- El cinquè és l'anomenat llibre del Peregrí. És una guia per realitzar la ruta jacobea, que ofereix amb molta precisió detalls sobre llocs, geografia, àpats i peregrins al llarg del camí, i descriu també la Compostela del segle XII i la seva catedral romànica. Està atribuït al monjo francès Aymeric Picaud.

Els llibres van ser escrits en èpoques diferents i de manera independent, i conclouen amb uns folis amb notació musical, que constitueixen les polifonies més antigues d'Occident.

Des de les Administracions Públiques s'ha aconseguit que el Còdex Calixtí estigui inclòs en el registre de la "Memòria del Món" de la UNESCO. Es tracta d'una llista que engloba aquell patrimoni documental considerat d'importància mundial, destinada a la seva protecció.

**Se li acut al grup quin material documental de la vostra localitat mereixeria ser inclòs en aquesta llista?
Per què?**

El Còdex Calixtí va ser robat l'any 2012 i recuperat després de passar un any perdut.

Recordeu els perills als quals està exposat el patrimoni cultural?

Proposem I: La música ens acompanya al llarg de les nostres vides en...

Ves al final de l'etapa per saber-ne més ...

2. Un altre element interessant és acostar-se als **personatges històrics** claus que van participar en la configuració del Camí, tant peregrins com d'altres. D'aquesta manera aconseguirem que siguin més propers al grup i entendre les seves motivacions dins del seu context històric.

Apòstol Sant Jaume / Ximena Garcés / Diego Xelmírez / Santa Brígida de Suècia /

Carlemany / Alfons II el Cast / Sança de Lleó / Sant Torbi /

Sanç III el Gran / Sant Domènec de la Calzada / Violant d'Aragó

Entre els personatges destacats hem inclòs diverses dones.

Us animem a conèixer no només els conceptes bàsics del Camí sinó també a oferir a l'alumnat una visió més àmplia del fenomen, a intentar descobrir informació referida a altres aspectes no tan coneguts però igual d'importants en el naixement del Camí de Sant Jaume, com per exemple el paper de la dona.

És sens dubte una nova perspectiva per conèixer la memòria del Camí que serveix com a component de motivació en una època d'igualtat com la nostra.

**El paper de la dona a l'Edat Mitjana és sempre subordinat.
S'han fixat que la majoria de les seves accions estan vinculades a la figura del seu marit?
El debat es presenta sol...**

Per acostar-se a alguns d'aquests personatges podem fer servir diversos elements iconogràfics en els quals hi apareguin representats. Quadres, escultures, gravats, il·lustracions, etc., poden ajudar-nos en la nostra tasca. Moltes d'aquestes fonts d'informació es van elaborar amb finalitats divulgatives, per donar a conèixer la figura i la rellevància d'un personatge determinat.

Podem trobar algun paral·lelisme amb la publicitat a l'actualitat?

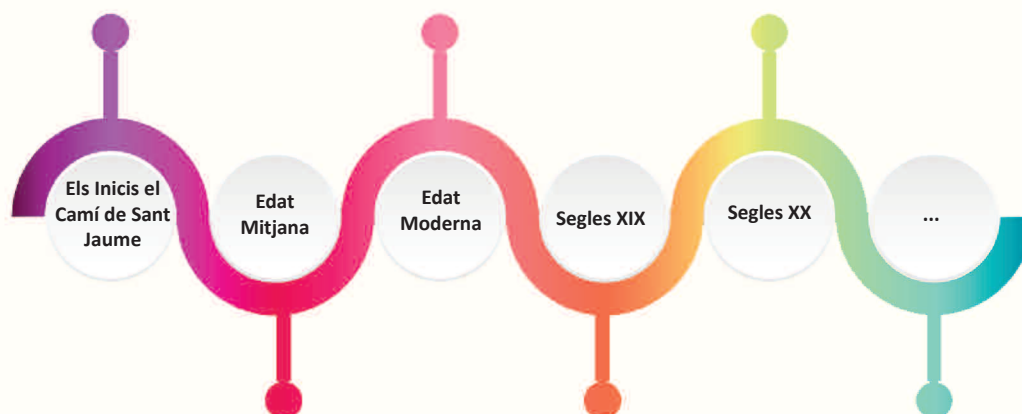
El patrimoni està viu i ens explica coses, només cal saber com escoltar-lo.

Com ens parlen els objectes patrimonials? Per analitzar una obra us proposem seguir els següents passos amb el vostre grup:

- Presentació de la peça: demaneu que observin durant un temps abans de comentar què veuen.
- Fixa't en els detalls: es marquen unes característiques que podrien passar desapercebudes o que són importants per plantejar-les al grup durant el seu anàlisi i opinió comuns (duu elements externs; la seva vestimenta; decorats/escenaris que acompanyen; expressions o faccions; personatges secundaris). En aquest punt no cal saber molt sobre història o art per respondre a les qüestions, només extraure conclusions pròpies.
- Dades a tenir en compte: es donen les dades històriques i artístiques més importants de l'obra perquè coneguin tots els seus aspectes. Si hi ha elements que poden ser d'interès, els comentarem.
- Qüestions per a reflexionar: es presenten molts punts per plantejar, alguns d'ells són els més rellevants de la peça exposada a través dels quals es descobreix el significat real.

➔ **3. El Camí de Sant Jaume no sempre ha estat la gran ruta de peregrinació que coneixem avui dia. Al llarg dels segles ha passat per diferents moments d'esplendor. Per això us suggerim elaborar una **línia de temps** per ordenar els esdeveniments destacats en la seva història, així com les dates clau, que faci més senzill per al grup visualitzar-ho de forma espai-temps. Podem iniciar el procés d'aprenentatge d'aquesta fitxa amb la línia de temps buida i anar completant-la a mesura que avancem; o fer-la servir com a punt final per permetre als alumnes revisar els continguts adquirits tot completant-la.**

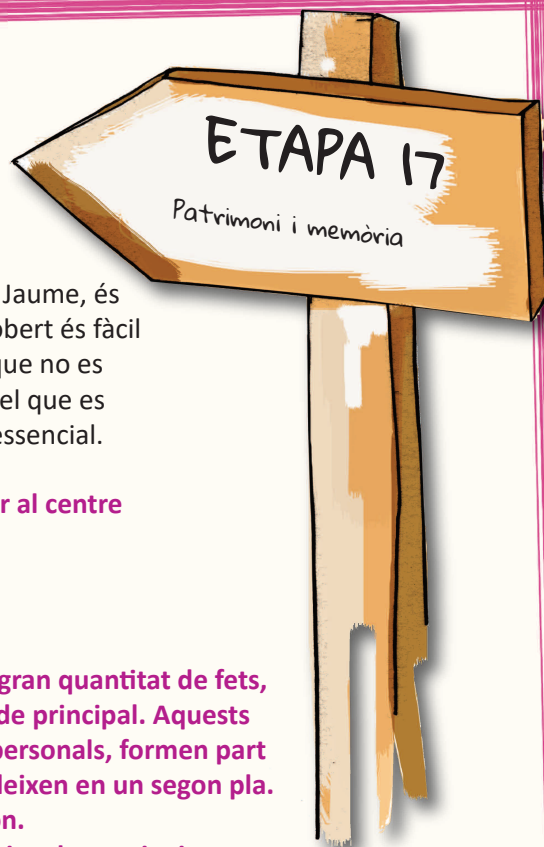
- Els inicis: l'Eremita Pelai (també conegut com Pelaio o Payo) y Carlemany.
- Esplendor a l'Edat Mitjana. Factors com la lluita contra l'Islam i la figura de l'Apòstol com emblema, la situació de la tomba als "confins de la terra", la dificultat del trajecte com part del sacrifici, i l'establiment de mesures de protecció i l'aparició de serveis per als peregrins (hospitals, abadies, monestirs) el converteixen en una de les principals rutes de peregrinació cristianes.
- L'Edat Moderna i la decadència de les peregrinacions. Guerres a Europa, epidèmies i el naixement d'altres cultes cristians fan que la figura del peregrí cap a Santiago gairebé desaparegui.
- Segles XIX i XX. El redescobriment del Camí. La recuperació comença a finals del segle XIX quan Miquel Payá i Rico, arquebisbe de Santiago, redescobreix les restes de l'Apòstol i el Papa Lleó XIII confirma la seva autenticitat.
- Finals del segle XX i actualitat: fenomen cultural i turístic. Patrimoni de la Humanitat el 1993 (Camí Francès) i 2015 (Camins del Nord Peninsular).

Quina posició ocupa la vostra localitat i la seva història a la línia de temps?

TESTIMONIS

de la nostra memòria

Ara que ja coneixem en profunditat la història del Camí de Sant Jaume, és fonamental que el nostre grup compregui que el que hem descobert és fàcil de trobar a Internet, llibres i guies. Però hi ha altres històries que no es coneixen i que queden a l'ombra de la més important. Això és el que es denomina intrahistòria, i en ella la memòria hi juga un paper essencial.

Què desatacarien com a més important entre el que va passar al centre educatiu o al barri la setmana passada?

Qui en van ser els protagonistes?

Ha tingut alguna conseqüència sobre el present?

Estem segurs que durant la darrera setmana han tingut lloc una gran quantitat de fets, alguns molt importants, però que han quedat eclipsats per un de principal. Aquests esdeveniments que cadascú podria explicar, aquestes històries personals, formen part també de la història del que va ser la setmana passada, però es deixen en un segon pla.

Però, són rellevants? Segur que també ho són.

Pot ser que fins i tot alguns altres esdeveniments estiguin vinculats o siguin conseqüència d'això tan important.

Això mateix és el que passa amb la nostra història. Els esdeveniments més rellevants són els que al final transcendeixen, però n'hi ha molts altres en el dia a dia.

Extrapolem aquest exemple al Camí de Sant Jaume. Els grans personatges, dates importants o esdeveniments històrics rellevants són els que han quedat, però el Camí l'han format milers d'històries diferents.

El monjo que va escriure el relat del Còdex Calixtí va ser un peregrí més d'entre tots els milers que en aquests segles han passat pel Camí. Avui dia és més fàcil fer arribar la nostra experiència als altres gràcies a la tecnologia, però fins fa poc no era tan senzill i la memòria de moltes persones, vinculada a aquesta experiència, ha quedat oblidada.

Van buscar informació del Camí a través de blogs o xarxes socials?

Per tant, en aquesta etapa volem que la protagonista no sigui la història, sinó la memòria del Camí relatada per persones properes a l'alumnat, de manera que les seves vivències enriqueixin el coneixement que ja tenen.

Ells/es són igual d'importants.

On trobem aquesta memòria?

Moltes d'aquestes experiències poden venir de la biografia dels habitants de la nostra localitat, familiars i veïns/veïnes. Aquestes persones, sobretot les de més edat, han vist durant anys la transformació del Camí per la localitat. Aquests testimonis en forma de narracions orals també tenen relació directa amb el patrimoni cultural que hem conegut. Ho tindrem en compte.

Proposem II: La narrativa oral és una part fonamental del Camí de Sant Jaume...

En les narracions orals del Camí de Sant Jaume un altre element fonamental són les llegendes, que podem trobar a dotzenes: moltes localitats tenen la seva vinculada directament amb el Camí. Aquests relats també formen part de la memòria i ens serveixen per conèixer la nostra història local. De fet, moltes llegendes han passat a ser part de la identitat de cada localitat i des de l'exterior se les identifica amb elles.

Aquest és un bon moment per recordar-les i conèixer-les. Al cap i a la fi, el que pretenem és que, a través del coneixement del seu passat, el nostre grup es vagi formant en el respecte pel Camí, el seu patrimoni i el seu entorn, de manera que tinguin un significat més enllà del històric i s'involucrin en la seva conservació i difusió. Si finalment tot aquest patrimoni cau en l'oblit, què perdem? La nostra pròpia memòria.

Proposem III: Algunes societats que han perdut la seva memòria i no valoren el seu patrimoni...

Ves al final de l'etapa per saber-ne més ...

Descobrir el Camí tot escoltant a altres persones, amb els seus records, tal i com vam plantejar a la proposta II, obre l'etapa a unes relacions més estretes entre generacions, entre el grup i els membres de més edat de la seva localitat. Aprofiteu-ho, doncs és un recurs valuós: per les persones grans, pel fet de poder constatar el seu valor en comprovar que altres mostren interès per la seva vida, i per l'alumnat, per sortir del seu món i adonar-se del que ens envolta, aconseguint així que els/les joves s'identifiquin amb elements que formen part del seu passat i, a la vegada, del seu present.

El patrimoni cultural no és només passat, és futur, d'aquí la seva importància.

Per finalitzar l'etapa, com que el patrimoni cultural està a l'origen de la nostra memòria, de la mateixa manera que hem rescatat vivències d'altres persones relacionades amb el Camí, anem ara a rescatar la memòria d'un altre tipus de patrimoni cultural també proper a nosaltres i a la nostra població.

Per això, la proposta anterior no només ens pot servir per parlar del Camí de Sant Jaume, sinó també de la transformació del patrimoni cultural de la nostra localitat amb el pas dels anys.

D'entre tot el patrimoni que ja hem conegut, quin us interessa descobrir?

Així doncs, anem a posar en valor aquests testimonis recollits i plantejar també altres qüestions més concretes sobre diversos elements patrimonials. Preneu aquells que penseu que poden estar més vinculats al vostre grup: personatges, llocs, monuments, habitatges, paisatges, indústries, celebracions religioses, aspectes de la vida quotidiana, transformacions o canvis que s'han produït amb el pas del temps, etc.

Com eren abans les celebracions més importants? Com es divertien en elles?

Per què el nostre centre escolar es diu com es diu? Té alguna vinculació amb algú de la localitat? Ha tingut un altre nom?

Com era abans la vida al centre?

Descobrir el perquè dels noms el nostre centre educatiu, carrers i places fa que tinguin més sentit i no sigui simplement quelcom utilitari.

Recordeu les fotografies actuals de la vostra localitat que us vam demanar que fessin per a la proposta IV de la "Fitxa patrimoni i identitat"? Compareu-les amb aquell mateix lloc tal i com era fa anys per poder comprovar com ha anat evolucionant la vostra població. Feu servir fotografies antigues del mateix espai que puguin trobar a les seves cases, Internet o en els arxius municipals. Per últim, mostreu-les als entrevistats i comproveu com ha canviat tot.

PROPOSEM

Les propostes que presentem a continuació són activitats de motivació orientades a complementar les competències i els continguts del currículum d'Educació Secundària Obligatoria, dins de l'objectiu que es fixa el programa formatiu "**El teu Camí de Sant Jaume, patrimoni de tots**". En aquesta fitxa incloem propostes per a:

EDUCACIÓ
PLÀSTICA

CIÈNCIES
SOCIALS

HISTÒRIA

MÚSICA

LLENGUA

Proposta I: Música

La música ens acompanya al llarg de les nostres vides en... molts moments, com també acompanyava als peregrins. Les cançons tenien un rol didàctic que, a més de les imatges, tenien la funció de formació per als peregrins i enfortien la seva religiositat i els donaven informació valuosa sobre la ruta, a més de representar un moment de repòs.

Trobadors i joglars, característics del moment, recorrien Europa amb les seves cançons de gesta i narraven la vida de personatges, relataven la dificultat del Camí en determinats trams i divulgaven el seu coneixement per cada localitat per on passaven. Us destaquem dos exemples on es fa referència al Camí de Sant Jaume:

"Cantar del Mío Cid"

"Ya se parte Don Rodrigo,
Que de Vivar se apellida
Para visitar Santiago
Donde va de romería..."

"Cantigas de Santa María" (Non é gran cousa)

"Semellança fillou de Santiago
e disse: "Macar m' éu de ti despago,
a salvaçon éu cha trago
do que fust' errar,
por que non cáias no lago
d' iférno, sen dultar"

També acabem de veure com en el Còdex Calixtí la música està present. En ell s'inclouen tres parts, amb partitures i elements musicals:

- El primer llibre inclou la música dels oficis i les misses, així com un suplement gregorià. Una de les peces és polifònica, la resta, monòdiques.
- L'apèndix I conté 21 peces polifòniques: 7 Benedicamus, 4 responsoris 5 conductus, 2 Kyries, 1 Gradual, 1 prosa y 1 Aleluia.
- L'apèndix II inclou "**El Cant d'Ultreia**" (*Dum pater familias*). És el més antic i el més important cant de peregrins, doncs constitueix el testimoni més universal de la música de peregrinació compostel·lana i referència del culte jacobeu durant segles.

En aquests enllaços podeu escoltar i descobrir la lletra d'aquesta cançó que avui dia es considera l'himne dels peregrins.

https://www.youtube.com/watch?v=_AEUabPDIno

https://www.youtube.com/watch?v=ps8TDCYY_Dc

(Interpretat pels representants de les Associacions d'Amics del Camí de Sant Jaume)

Per tant, tenim dues maneres de treballar amb la música en el nostre programa formatiu:

- com a tipus concret de música (polifonies i cants), amb les seves característiques i repertori del període, vinculada al Camí i que ens connecta amb l'Edat Mitjana.
- o com a part de la vida de les persones, que arriba a definir la seva identitat i és important com a peça del patrimoni cultural.

Potser al vostre grup no els interessa el tipus de música que us proposem ara, però si van a fer el Camí de Sant Jaume estem convençuts que elles duran la seva pròpia música, la seva playlist pel Camí. Quina funció tindrà? Per què trien una o una altra?

Proposeu que la creïn en comú, que intentin vincular la música amb altres aspectes: superació, alegria, etc. Avui dia hi ha diversos artistes que fan el Camí i després composen temes inspirats en les seves vivències, com aquells joglars medievals. **En coneixen algun exemple?**

Proposta II: Entrevista

La narrativa oral és una part fonamental del Camí de Sant Jaume... En ell no només trobem elements patrimonials tangibles o naturals (tal i com hem anat comprovant) sinó que també dins del patrimoni immaterial hi trobem la narrativa oral, que entretenia o entreté el camí dels peregrins fins a Santiago i afavoreix l'intercanvi cultural entre les persones que el recorren i els pobles que travessa.

Per tant, aquest element patrimonial ens serveix per a proposar que us capbusseu entre les vivències i experiències d'altres vinculats al Camí que us ajudaran a comprendre'l. El docent tindrà com objectiu endinsar l'alumnat a la memòria dels habitants de la zona i reconstruir així la memòria del Camí en aquell indret. Aquests testimonis seran molt enriquidors per recuperar anècdotes del passat, hàbits i costums, i altres tipus d'informació que, habitualment, no sol estar reflectida a les guies de turisme de la localitat, això com per apreciar l'evolució que ha anat patint el Camí de Sant Jaume al llarg dels anys.

Us proposem el format entrevista, individual o en grup, mitjançant un treball en el qual participin tots/es. Per començar, anem a marcar bé els passos a seguir:

-¿Què volem descobrir amb el relat oral relacionat amb el Camí de Sant Jaume? Per exemple, com ha canviat la localitat amb el pas del Camí; com ho recorda aquesta persona; què ha significat per a ell/ella; com ho ha viscut; com era abans el tipus de peregrí; com ha estat la seva relació amb els/les peregrins/es que passaven per la seva localitat; si ha fet el Camí; com ho ha viscut;...

Recordeu que no cal que el Camí de Sant Jaume passi per la vostra localitat per participar en el programa formatiu o per a conèixer la seva memòria. Sabem que per la seva ubicació geogràfica les rutes del Consell Xacobeo amb les quals treballem són més accessibles per alguns centres educatius, associacions o institucions però, tot i això, els relats oral poden venir de gent que les hagin realitzades, de llocs molt diversos.

- Abans de llançar-nos a preguntar, haurien de recopilar la informació sobre el que van a preguntar mitjançant altres fonts.
- Elaboreu un qüestionari previ com a guia, però que l'entrevista sigui com una conversa informal, que flueixi de forma distesa.
- Seleccionar els participants amb cura serà també una feina prèvia important en funció dels objectius que ens haguem marcat. Trieu persones de diferents edats i grups socials.
- A l'hora de realitzar l'entrevista tingueu en compte les necessitats dels entrevistats: venen a l'aula o anem a un altre espai;...
- Enregistreu les entrevistes com a part fonamental del procés. Perquè no caiguin en l'oblit us invitem a enregistrar les converses com registre d'alt valor històric: els seus relats de la memòria, anècdotes i records ens ajudaran a entendre l'altra història del Camí, tot allò que ha quedat a l'ombra del que és més conegut històricament.

Us heu plantejat desenvolupar el vostre treball de creació artística de forma documental?

- Una vegada obtinguda la informació serà interessant contrastar algunes dades amb fonts històriques per comprovar la seva autenticitat. En molts casos les narracions orals són qüestionades pel seu caràcter subjectiu.
- Per finalitzar veurem si les conclusions ens serveixen per assolir els nostres objectius. Però com ja hem dit, tant important és el resultat com el procés en sí mateix.

Proposta III: Collage

Algunes societats que han perdut la seva memòria i no valoren el seu patrimoni... arriben a importar patrimoni aliè. Té sentit que ens apropiem del patrimoni aliè i el fem nostre per motius estètics o turístics?

Plantegeu al grup si coneixen algun exemple que puguin assenyalar, com algunes modes.

Anem a triar un element patrimonial que sigui un monument i en farem una reinterpretació, és a dir, l'introduïrem en un entorn totalment diferent al que té mitjançant fotografies i creant un muntatge. En un primer moment ens podem apropiat d'ell, descontextualitzar-lo, reinventar-lo, mesclar-lo amb altres elements (què ens agradaria tenir a prop?) i separar-lo del seu entorn original però, seria igual?

Una de les característiques del patrimoni cultural és que no es pot copiar sense que es perdi el seu sentit real, són inherents a un determinat context, temps o grup social.

Però compte, sí que es pot donar el cas que persones d'una determinada comunitat portin amb si mateixes les seves propis manifestacions culturals i les desenvolupin en nous espais i acabin per fer arrels.

Plantegeu al grup si coneixen algun exemple que puguin assenyalar.